

Pension Van Schoonhoven

BULK architecten

Het OCMW bouwt in de Van Schoonhovenstraat een daklozenopvangcentrum. Het Pension van Schoonhoven bundelt een aantal diensten zoals tijdelijke huisvesting voor acute dak-en thuislozen, een inloopcentrum en een stedelijke dispatching dienst. Deze dienst verwijst de mensen door naar specifieke opvang of andere hulp. Het inloopcentrum is een echte ontmoetingsplaats, waar niet alleen daklozen terecht kunnen, maar ook mensen zonder sociaal netwerk die een plek zoeken waar ze overdag kunnen verblijven en waar ze eventueel geholpen kunnen worden met hun administratie of andere vragen. In acute nood, bijvoorbeeld bij extreme vrieskou, kan het inloopcentrum ook als nachtopvang dienen voor een 100-tal bedden. Het pension is het eerste in zijn soort in Antwerpen en vormt een aanvulling op het bestaande opvangaanbod in de stad. Het centrum zal deels worden uitgebaat door het OCMW personeel en deels door een private speler.

Het nieuwe gebouw is gelegen in de dichtbevolkte straten van Antwerpen-Noord, vlak naast de Kerk van het Heilig Hart. De organisatie van het complex programma op het perceel vroeg om een creatief ontwerp. Via de wedstrijdpoel ging het OCMW op zoek naar een geschikte architect. BULK architecten won de mini-competitie tussen drie bureaus uit de wedstrijdpoel.

We praten met **Koen Van Bockstal** van **BULK architecten** en **Anke Van der Jonckheyd**, projectleider bij het **OCMW**, over het project.

Hoe hebben jullie de opdracht benaderd? Op welke manier past het gebouw zich in in zijn omgeving?

Koen Van Bockstal: “De Van Schoonhovenstraat is een straat met voornamelijk 19de-eeuwse rijwoningen. Een

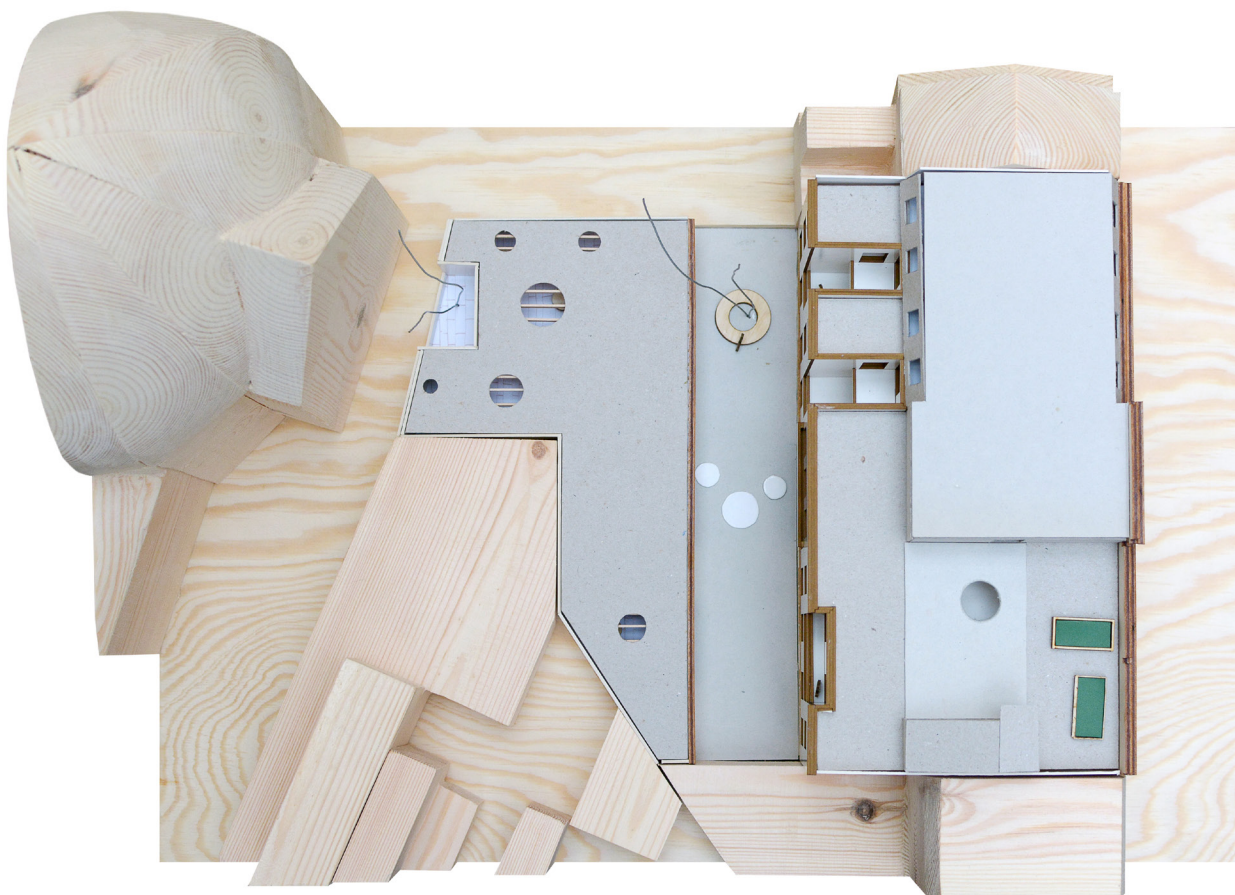
aantal grofschalige gebouwen hebben echter in de loop van de vorige eeuw de originele structuur aangetast. Het nieuwe pension komt op de plaats van vijf panden in eigendom van het OCMW. Twee van de vijf panden zijn mooie, neoklassieke inventaris panden die bewaard moesten blijven.

Een belangrijk uitgangspunt van het ontwerp was om van de vijf panden niet één gebouw te maken, maar een reeks van aparte huizen, net om de 19de-eeuwse korrel te herstellen. Bovendien resoneert dit met het programma, nl. een (t)huis geven aan daklozen.

Het is uiteraard belangrijk om geen valse façade-architectuur te maken, waarbij er stiekem toch een institutioneel gebouw achter de 19de-eeuwse gevels zit. Daarom vinden we de referentie van het huis en museum van Sir John Soane in Londen heel treffend. Soane integreerde drie huizen in zijn monumentaal project. Toch zijn de gevels een vertaling van de achtergelegen ruimtes die elk een expliciet karakter hebben.”

Wat is het effect van deze keuze op de architectuur en de organisatie van het programma?

Koen Van Bockstal: “Het ontwerp slaagt erin om onze stedenbouwkundige ambitie te rijmen met de programma eisen. De indeling en geleiding reflecteert namelijk de onderdelen van het programma. Er zijn vier programma onderdelen die gelinkt zijn aan de verschillende doelgroepen. Iedere groep krijgt zijn plek en entree in het gebouw: de back office van de uitbater bevindt zich op de bel-etage verdieping van de twee bestaande woningen, daarboven zijn er studio's voor dakloze gezinnen en de kamers van de alleenstaande daklozen bevinden zich in de nieuwbouw. Het vierde

Maquette: implanting

programmaonderdeel is het dagopvangcentrum. Dit is niet ondergebracht in het hoofdgebouw, maar is letterlijk een inloopcenter dat dieper in het bouwblok is gelegen. Door een koetspoort kom je in een binnentuin en het tuinpaviljoen dat tegen de kerk aanligt. In die zin zijn de toekomstige plannen voor de omgeving interessant. De Heilige Hart kerk staat heel prominent in het bouwblok en heeft scherpe raakvlakken met de contouren van het bouwblok. Om het dense bouwblok groen en open ruimte te bieden, zou de bescheiden ruimte rond de kerk opengesteld kunnen worden als een soort publieke passage. De kleine patio van ons tuinpaviljoen aan de kant van de kerk richt zich vandaag al naar die eventuele publieke tuin.”

Anke Van der Jonckheyd: “BULK architecten hebben onze ambities het best vertaald in hun ontwerp. We waren gefascineerd door het idee van een thuis te geven aan de daklozen dat in het ontwerp op verschillende niveaus wordt doorgetrokken.

Het bewust en respectvol omgaan met het erfgoed is een tweede waardevol aspect. De mooie aansluiting van de bewaarde historische huizen op de nieuwbouw is een meerwaarde voor het project en voor de kwaliteit

van de straat. De neoclassicistische panden zijn teruggebracht naar hun oorspronkelijke footprint en ontdaan van latere toevoegingen. Bovendien heeft BULK gekozen om de plafondhoogtes en vloerpeilen van de nieuwbouw te enten op de bel-etage structuur van de twee neoclassicistische woonhuizen. Dit is niet evident, maar resulteert in een boeiend gebouw en interessant straatbeeld.”

Koen Van Bockstal: “Het was een uitdaging om van de drie nieuwe woningen en de twee bestaande classicistische herenhuizen een geheel te maken. We opteren voor een ‘parafrase’, een update van het 19de-eeuwse ideaal. Net zoals bij Gunnar Asplund’s uitbreiding van het stadhuis van Göteborg. Ook hier wordt de structurele logica van het historische stadhuis overgenomen in de nieuwbouw.”

Anke Van der Jonckheyd: “Tenslotte zijn de extra’s in het ontwerp een meerwaarde voor het project: er komt een stadstuin op het dak, een volière in de binnentuin en een collectieve living voor de bewoners.”

Voorgevel

Links: doorsnede polyvalente zaal met de lichtwell. Rechts: doorsnede centrale inkom

Welke elementen dragen nog bij aan die huiselijkheid?

Koen Van Bockstal: "In zijn reeks 'Beyond caring' uit 1986 documenteert de Britse fotograaf Paul Graham de afbraak van de welvaartstaat onder Thatcher. Hij brengt de meestal troosteloze interieurs van zorginstellingen, ontdaan van alle menselijkheid en empathie, prachtig in beeld. Dit vormde voor ons het vertrekpunt om over de architectuur en interieur van het pension na te denken. Als je de stringente eisen van gebruik, onderhoud, brandweer, enz. op een slimme manier inzet, kan je er een soort huiselijkheid mee s(t)imuleren. De lambriseringen en akoestische plafonds zijn een antwoord op de programma eisen, maar leveren ook een mooi en warm interieur op. Eigenlijk hebben we het 'hufferproof' maken van het gebouw ingezet als middel om huiselijkheid te creëren. Het is geborgenheid die tegen een stootje kan.

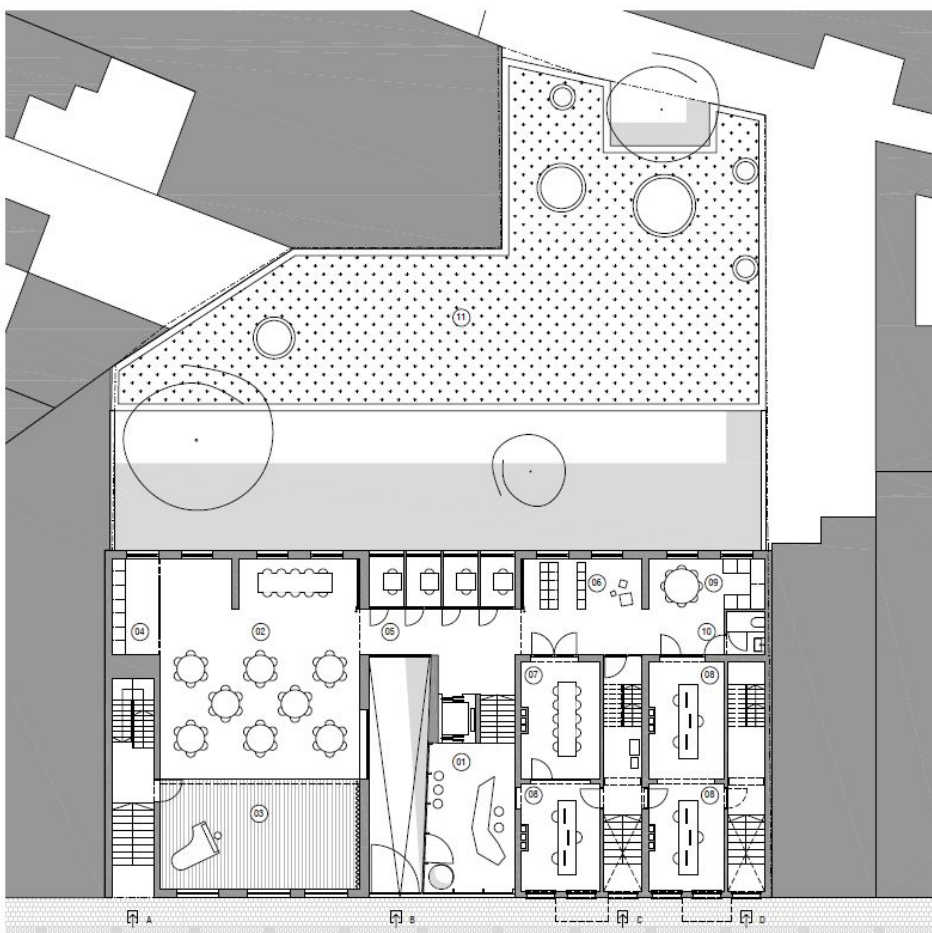
De huiselijkheid vertaalt zich ook in het onderzoek naar verschillende soorten kamers met elk een eigen sfeer. Zo hebben de gezinswoningen in de neoklassieke panden een eigen private buitenruimte: balkons aan de voorkant, terrassen aan de achtergevel. In de nieuwbouw worden ook enkele rijkelijkere momenten voorzien, zoals de lichtbron die de ruimte een extra dimensie geeft."

In welke zin is het een duurzaam gebouw?

Koen Van Bockstal: "Het gebouw voldoet aan hoge duurzaamheidseisen en integreert een aantal technieken inzake hernieuwbare energie zoals een warmtepomp en zonnepanelen. Aangezien in het Pension veel gedoucht en gewassen zal worden, wordt er ook expliciet ingezet op waterrecuperatie. Regenwater wordt gebruikt voor de spoeling van sanitair en grijswater wordt hergebruikt door middel van een mini waterzuiveringsstation op de site.

De nieuwbouw is een rationeel casco en heeft een hoogwaardige gebouwschil met een positief effect op de warmte – of koellast. De vloerverwarming heeft naast voordelen op vlak van onderhoud een voordelig effect voor afkijkende verslaafden. Omdat de bezetting van het gebouw sterk zal variëren, gebeurt het afstellen van de verlichting en verluchting via een intelligente meting van wie er zich in het gebouw bevindt. Tenslotte houdt het ontwerp rekening met het verouderingsproces en de onderhoudsvriendelijkheid van de materialen.

Maar ik wil vooral de nadruk leggen op de culturele duurzaamheid. We maken een gebouw met hoogwaardige materialen en uitgevoerd met een zorgvuldige detaillering. De schoonheid en huiselijkheid van de kamers wekt hopelijk appreciatie op."

BEL-ETAGE +0.5

- 01 centraal onthaal / loket / dispatch
- 02 refter
- 03 polyvalente ruimte bewoners
- 04 keuken
- 05 spreekkamers
- 06 wachtzaal / informruimte
- 07 vergaderlokaal 10 pers.
- 08 bureau 3 pers.
- 09 kitchenette
- 10 sanitair personeel
- 11 extensief groendak

- A inkom kamers
- B inkom dispatch
- C inkom burelen
- D inkom gezinnen

Grondplan +0.5

Maquette voorgevel